

Katasonov, V. O., Morozov, D. S., and Petrov, M. V. *Proektnoe finansirovanie: mirovoy opyt i perspektivy dlia Rossii* [Project financing: international experience and prospects for Russia]. Moscow: Ankil, 2001.

Kramariev, H. V. "Proektnoe finansirovanie pri realizatsii stszenariiv rozvytku alternatyvnoi enerhetyky" [Project financing in the implementation of alternative energy scenarios]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2012): 67-70.

Lupenko, Yu. O., and Krapivko, M. F. "Ahrokhodnyh v Ukraini ta posylennia sotsialnoi spriamovanosti ikh diialnosti" [Agroholdings in Ukraine and strengthening the social focus of their activities]. *Ekonomika APK*, no. 7 (2013): 5-21.

Project & Trade Finance (2007).

Petrychenko, V. F. "Stratehichni napriamy rozvytku ahrohnogo sektora ekonomiky na period do 2020 roku" [Strategic directions of development of the agricultural sector for the period until 2020]. *Ekonomika APK*, no. 11 (2012): 3-9.

Rynkova transformatsiia ekonomiky APK [Market transformation agribusiness]. Kyiv: IAE, 2002.

Statystychna baza Mizhnarodnoi finansovoi korporatsii. <http://www1.ifc.org/wps/wcm/>

"Statystychna baza Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku" [The statistical basis of the OECD]. <http://stats.oecd.org/#>

Stetsiuk, P. A., and Gudzyk, O. I. "Finansovi problemy rozvytku ahrohnogo vyrobnytstva" [The financial problems of the agricultural production]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2012): 73-78.

Suetin, A. A. "Proektnoe finansirovanie" [Project financing]. *Biznes i banki*, 2006.

"100 krupneyshikh agrokompaniy Ukrainy" [100 of the largest agricultural companies in Ukraine]. *TOP-100. Reyting luchshikh kompaniy Ukrainy*, 2011.

Yeskomb, E. R. *Printsipy proektnogo finansirovaniia* [Principles of project financing]. Moscow: Vershina, 2008.

УДК 658.012.32 (477)

СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2014 ВЯТКІНА Т. Г.

УДК 658.012.32 (477)

Вяткіна Т. Г. Сценарний підхід до визначення ефективності стратегічного управління матеріальними ресурсами сільськогосподарських підприємств

У статті виконано економічне обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів підприємств птахівничої галузі залежно від стратегії розвитку та запропонованих прогностичних сценаріїв. Для дослідження обрано три можливі варіанти сценарного розвитку: песимістичний, реалістичний та оптимістичний. Основною відмінністю запропонованих сценаріїв є вартість сировини на виготовлення комбікорму. За умови песимістичного сценарію прогнозується зростання вартості сировини у 1,5 разу від базового значення. Для реалістичного сценарію – зростання у 1,25 разу, а за умови оптимістичного сценарію – у 1,1 разу. При цьому враховано можливу зміну ставки дисконту – показника, що врівноважує вартість грошей у часі як у напрямі збільшення, так і в бік зменшення. Проведений аналіз за допомогою методу експертних оцінок дозволяє стверджувати, що ставка дисконту в середньостроковому періоді може коливатись у межах значення 15 – 30%. При оцінюванні різних варіантів інвестиційних проектів як ставки дисконту прийняті крайні її значення, а також медіанний рівень. Використання запропонованих варіантів сценаріїв є доцільним для кожної конкретної ситуації, яка найбільш підходить до реалізації головної стратегічної мети підприємства з розвитку комплексу використання ресурсів і підвищення його ефективності.

Ключові слова: матеріальні ресурси, стратегія підприємства, ефективність використання матеріальних ресурсів, сценарії розвитку, інвестиційний проект.

Рис.: 1. Табл.: 10. Бібл.: 13.

Вяткіна Тетяна Георгіївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри економіки підприємства та управління трудовими ресурсами, Луганський національний аграрний університет (Містечко ЛНАУ, Луганськ, 91008, Україна)

E-mail: Tviatkina@mail.ru

УДК 658.012.32 (477)

Вяткіна Т. Г. Сценарный подход к определению эффективности стратегического управления материальными ресурсами сельскохозяйственных предприятий

В статье выполнено экономическое обоснование эффективности использования материальных ресурсов предприятий птицеводческой отрасли в зависимости от стратегии развития и предлагаемых прогностических сценариев. Для исследования выбраны три возможных варианта сценарного развития: пессимистический, реалистический и оптимистический. Основным отличием предложенных сценариев является стоимость сырья на изготовление комбикорма. При пессимистическом сценарии прогнозируется рост стоимости сырья в 1,5 раза от базового значения. Для реалистического сценария – рост в 1,25 раза, а при оптимистическом сценарии – в 1,1 раза. При этом учтено возможное изменение ставки дисконта – показателя, уравновешивающего стоимость денег во времени как в направлении увеличения, так и в сторону уменьшения. Проведенный анализ с помощью метода экспертных оценок позволяет утверждать, что ставка дисконта в среднесрочном периоде может колебаться в пределах значения 15 – 30%. При оценке различных вариантов инвестиционных проектов в качестве ставки дисконта приняты крайние ее значения, а также медианный уровень. Использование предложенных вариантов сценариев целесообразно для каждой конкретной ситуации, которая наиболее подходит к реализации главной стратегической цели предприятия по развитию комплекса использования ресурсов и повышения его эффективности.

Ключевые слова: материальные ресурсы, стратегия предприятия, эффективность использования материальных ресурсов, сценарии развития, инвестиционный проект.

Рис.: 1. Табл.: 10. Библ.: 13.

Вяткина Татьяна Георгиевна – кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры экономики предприятий и управления трудовыми ресурсами, Луганский национальный аграрный университет (Городок ЛНАУ, Луганск, 91008, Украина)

E-mail: Tviatkina@mail.ru

UDC 658.012.32 (477)

Viatkina Tetiana G. Scenario-based Approach to Determine the Effectiveness of Strategic Material Management of Agricultural Enterprises

The article holds the feasibility study of the utilization of material resources of the enterprises in the poultry industry, depending on the strategy and the proposed forecast scenarios. Three possible scenarios of development were selected for the study: pessimistic, realistic and optimistic. The main difference between the scenarios is the cost of raw materials for the manufacture of feed. In case of the worst case scenario the rise in raw material costs is projected to reach 1.5 times above base line value. For a realistic scenario – an increase of 1.25 times, and the optimistic scenario – 1.1 times. Plus a possible change in the discount rate is taken into account – the indicator which equilibrates the value of money in time in both directions – increase and decrease. The analysis by the method of expert estimates suggests that the discount rate in the medium term can fluctuate within the meaning of 15 – 30%. In assessing the various options of investment projects as the discount rate its extreme values were adopted, as well as the median level. Using the options scenarios is suitable for each situation, which is most suitable to the main strategic objectives of the company for the development of complex use of resources and improvement of its effectiveness.

Key words: material resources, business strategy, the effectiveness of the use of material resources, scenario of development, investment project.

Pic.: 1. Tabl.: 10. Bibl.: 13.

Viatkina Tetiana G. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Economics enterprises and human resource management, Lugansk National Agrarian University (Mistechko LNAU, 91008, Ukraine)

E-mail: Tviatkina@mail.ru

Велике значення для формування системи ефективного управління матеріальними ресурсами має ретельне узгодження стратегії виробництва з планами матеріально-технічного, сировинного постачання. Для вирішення цього завдання використовують різні методи визначення потреби в матеріальних ресурсах, застосовується науково обґрунтована нормативна база, норми витрат і запасів матеріальних ресурсів, здійснюються розрахунки економічної ефективності використання матеріальних ресурсів.

Питання використання сільськогосподарськими підприємствами сукупності ресурсів та їх окремих складових розкривають у своїх наукових працях відомі вітчизняні учені-аграрії: В. Андрійчук [2], О. Березін [3], В. Богачов [11], Ю. Воскобійник [4], В. Гончаров [5], С. Дем'яненко [6], В. Месель-Веселяк [1], П. Саблук [1, 12], В. Ткаченко [8, 11], О. Шпикуляк [4], О. Шпичак [12] та ін. Проте досліджень, присвячених оцінці ефективності стратегічного управління ресурсами аграрних підприємств недостатньо.

Як першочергове завдання теорії та практики стратегічного менеджменту ми бачимо необхідність якісного поліпшення результативності аналітичних процедур у контексті урізноманітнення стратегічних профілів підприємств та індивідуалізації їхньої діяльності [10, с. 17].

Коректне розуміння значення стратегії використання матеріальних ресурсів та управління ними на засадах оптимальності є найважливішою умовою безперерйного та комплексного забезпечення споживачів матеріальними ресурсами, широкого маневрування ними і прискорення оборотності вкладених в них коштів. В основі вирішення цього завдання закладені великі резерви підвищення ефективності виробництва. Стратегічне формування запасів ресурсів є об'єктивною умовою процесу відтворення, що забезпечує його безперервність.

Т. М. Кібук підкреслює, що оцінювання стратегічного потенціалу підприємства базується на визначенні міри відповідності стратегічного потенціалу підприємства встановленій загальній стратегії підприємства [7, с. 31 – 37].

Економічне обґрунтування ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства залежно від стратегії розвитку та запропонованих прогнозних сценаріїв визначає мету даної статті.

Стратегія управління матеріальними ресурсами має ряд специфічних особливостей, пов'язаних із способом участі матеріальних ресурсів у процесі виробництва (предмети праці або засоби праці), і, крім того, з видом економічної діяльності, до якої належить підприємство – споживач цих ресурсів. Так, у процесі формування стратегії управління сировинними ресурсами народного господарства (первинними субстанціями матеріального виробництва) об'єктивно виникають завдання їх збагачення, організації раціональних транспортних перевезень, повноти використання і перероблення, тобто повторного використання – як відходів виробничого споживання. Важливим аспектом в управлінні ресурсами сировини і палива є екологічні проблеми.

Оцінка використання матеріальних ресурсів на локальному рівні або на рівні первинної виробничої ланки народного господарства передбачає врахування специфіки стадії руху потоків сировини, що чітко відповідає структурі сукупного матеріального запасу на підприємстві (рис. 1).

Роботу виконано в межах держбюджетної теми № 193-12 «Економічні основи модернізації регіональних господарських комплексів в інвестиційно-інноваційному напрямі»

Формування стратегії ефективного управління матеріальними ресурсами потребує, перш за все, визначення, які саме матеріальні ресурси підприємства вимагають першочергового реформування. Фокусування вирішення поставленого завдання на конкретному виді ресурсів дозволить вивільнити додаткові джерела для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Для матеріальних ресурсів підприємств птахівничого напрямку найбільшу частку матеріальних ресурсів у собівартості виготовленої продукції займають комбікорми. У вартості комбікорму 97,54% займає вартість сировини – основного складу комбікорму (табл. 1).

Таблиця 1

Структура собівартості комбікорму для птиці

Показник	Структура, %
Амортизація обладнання	0,10
Витрати на сировину	97,54
Оплата праці	1,31
Витрати на соціальні заходи	0,46
Електроенергія	0,15
Зберігання, транспортування	0,44
Усього	100

Висока частка кормів у структурі вартості виготовленої продукції зумовлює необхідність створення власної системи забезпечення кормовою базою підприємства.

Забезпеченість птиці кормами для підприємств птахівничого профілю займає чільне місце при формуванні довгострокових планів. Як правило, готовий комбікорм, що виготовляється комбікормовими заводами для птахофабрик, має невеликий термін зберігання, а умови для його складування потребують додаткових витрат з побудови та обслуговування спеціальних складських приміщень. За умови, коли обсяги кормів на птахофабриках знаходяться в межах мінімальних (страхових) запасів, затримка в постачанні у декілька годин може призвести до непередбачуваних наслідків. Найменш економічно жорсткими будуть наслідки голоду птиці з подальшим зниженням показників їх продуктивності. Найбільш критичним для птахівничого підприємства є падіж птиці з повним подальшим знищенням племінного поголів'я та необхідністю його реновації.

Стратегічним рішенням для нівелювання такої критичної ситуації є створення на базі птахофабрик матеріальної бази для виробництва комбікормів власними зусиллями. Причому, за умови, що підприємство має великий розмір, зазначена матеріальна база може бути у власності однієї птахофабрики. У випадку невеликих товаровиробників існує можливість утворювати консорціум з метою об'єднання частки капіталів для створення спільної матеріальної бази.

Створення комплексу з виробництва комбікормів для покриття страхового запасу на сьогоднішній день не є великою проблемою для підприємства. Модульні системи доступні за будь-яких обсягів і потреб птахофабрики та можуть відрізнятися лише їх кінцевою вартістю монтажу. Класичним обладнанням для створення продуктів харчування птиці є комбікормові установки. У табл. 2 і табл. 3 наведено норми споживання кормів для птахівничих підприємств за видами птахів.

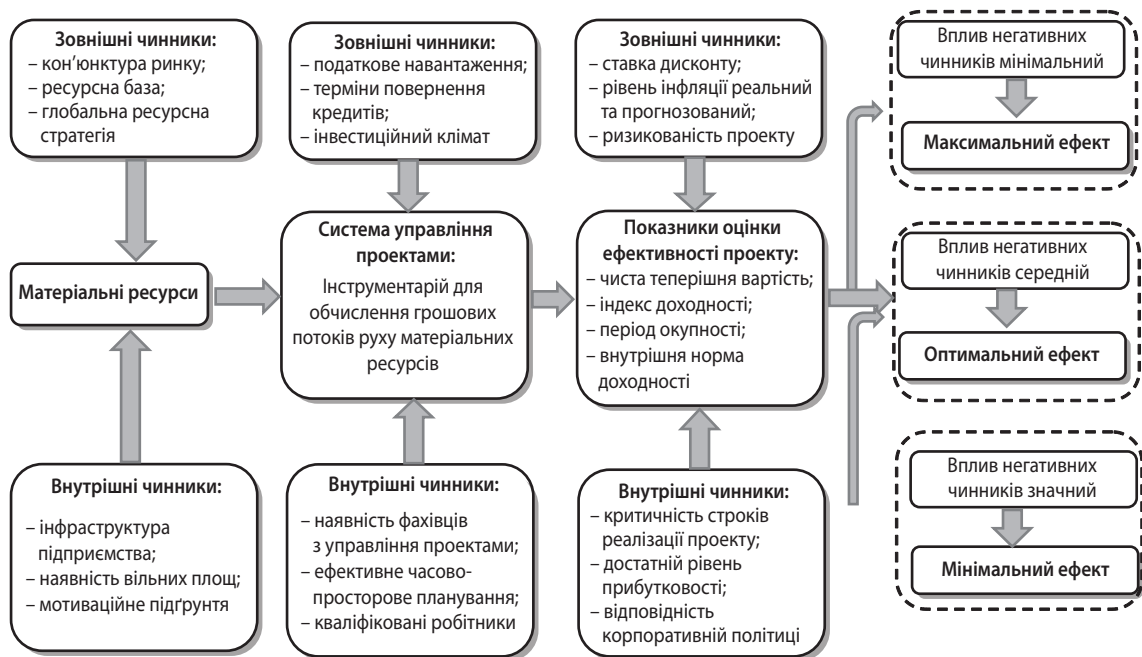

Рис 1. Механізм стратегічного управління матеріальними ресурсами

Джерело: складено автором.

Таблиця 2

Норми споживання корму для яйценосних курей

Вік птиці, тижні	1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23 і далі
Щоденні витрати комбікорму, г	7	16	25	50	60	70	75	75	85	90	90	110

Таблиця 3.

Норми споживання корму для бройлерів

Вік, дні	Жива вага, кг/гол.	Витрати корму, г/добу*гол.	Витрати від початку вирощування, г/гол.	Вік, дні	Жива вага, кг/гол.	Витрати корму, г/добу*гол.	Витрати від початку вирощування, г/гол.
0	0,042		0	14	0,427	61	448
1	0,052	14	14	15	0,478	68	516
2	0,066	14	28	16	0,532	75	591
3	0,082	15	43	17	0,589	83	672
4	0,1	16	59	18	0,649	91	765
5	0,12	22	81	19	0,712	99	864
6	0,142	25	106	20	0,778	106	970
7	0,166	28	134	21	0,846	112	1082
8	0,193	31	165	22	0,916	118	1200
9	0,223	35	200	23	0,988	123	1323
10	0,256	39	239	24	1,062	128	1451
11	0,293	44	283	25	1,137	133	1584
12	0,334	49	332	26	1,213	137	1721
13	0,379	55	387	27 і далі	1,289	137	1858

Як видно з табл. 2, максимальний денний обсяг споживання комбікорму для курей-несучок починається з 19 тижня та триває протягом решти їх продуктивного циклу, поступово збільшуючись до 110 г на добу.

Оскільки середня тривалість вирощування бройлерів у переважній більшості не перевищує двох місяців, то в представленій таблиці проаналізовано щоденні норми відгодівлі птиці. Ці норми коливаються від 14 г на

добу в перші дні вирощування до 137 г на добу в період зрілості птиці.

Основою комбікорму є зернова сировина, частка якої становить приблизно у всіх комбікормах 60 – 65%. Із зернових культур це: пшениця, ячмінь, кукурудза, овес, просо. Особливістю використання цих культур є високий вміст вуглеводів – 70%, низький вміст білка 10 – 15%. Зерно зернобобових: горох, боби, соя, люпин. Це високобілкові культури 25 – 45%. Олійні культури, такі як соняшник, ріпак, суріпиця, вносяться до комбікормів у вигляді їх відходів (макуха, шрот). Також можуть включати відходи, що отримуються при переробці зерна в крупу та борошно, відходи харчової промисловості, корми тваринного походження, грубі корми тощо.

Технологія приготування комбікормів складається з таких послідовно виконуваних операцій: приймання, розміщення і зберігання сировини; подрібнення; дозування; змішування пресування; зберігання.

Комбікормова установка виробляє: повнораціонні комбікорми, комбікорми-концентрати, збалансовані кормові суміші (білково-вітамінні, мінеральні, карбамідні добавки (концентрат)) та премікси.

Повнораціонні комбікорми містять у своєму складі всі необхідні поживні речовини, що забезпечують фізіологічні потреби тварин при високому рівні їх продуктивності. Згодують їх без додавання кормів інших видів. Готують ці комбікорми переважно для птиці раннього віку.

Рецепт кожного комбікорму позначають двома числами: перше – група тварин певного виду, друге – порядковий номер рецепта. Кожен корм має літерне позначення: ПК – повнораціонний комбікорм, К – комбікорм-концентрат, БВД – білково-вітамінні добавки, ЗЦМ – замінник незбираного молока, П – премікси.

Комбікорми збагачують мікродобавками – метіоїном, вітамінами А, D, E, рибофлавіном, пантотеновою кислотою, нікотиновою кислотою, вітаміном B12, солями марганцю, заліза, міді, цинку, кобальту, йоду.

Для ефективної роботи комбікормового комплексу необхідні три працівники із середнім рівнем оплати праці 3000 грн. Враховуючи десятивідсоткове щорічне зростання оплати праці, з метою підвищення мотивації робітників, рівень заробітної праці протягом 5 років (передбачених на реалізацію проекту), зростає до 4392,3 грн/місяць. Відрахування на соціальні заходи зростатимуть пропорційно до оплати праці. Сума цих витрат у першому році становитиме 37,8 тис. грн, а у п'ятому році реалізації проекту – 55,34 тис. грн у цінах відповідного року без урахування зміни вартості грошей у часі.

Амортизаційні відрахування в результаті експлуатації основних засобів, до яких відноситься обладнання для виготовлення комбікормів, розраховуються прямолінійним методом. Цей метод обрано як такий, що дозволяє проводити амортизацію основних засобів незалежно від їх завантаженості та кількості відпрацьованих машино-годин.

Розрахунок витрат на електроенергію для комбікормової установки відбувається з проектної норми споживання у 30 кВт·год на добу.

Затрати на зберігання сировини становитимуть від 36,5 тис. грн до 53,4 тис. грн відповідно на початку та в кінці проектного періоду.

Вартість комбікорму для вирощування птиці варіюється залежно від типу птиці (м'ясні чи яйценосні породи),

її виду (кури, качки, гуси тощо) та особливостей технологічного процесу вирощування залежно від виробничо-технічних регламентів. Так, вартість 1 т комбікорму для курчат-бройлерів віком 0 – 10 днів становить 5980 грн, а для молодняка курей віком 9 – 22 тижні – 3000 грн [13].

Для розрахунку ефективності реалізації проекту та обґрунтування запровадження нових технологій на птахофабриках за базисну вартість покупного комбікорму приймається найнижче значення оптової ціни продукту. Це пояснюється тим фактом, що розрахунки проекту проводяться за умови можливості його реалізації на птахофабриках будь-якого напрямку виробництва.

При оцінюванні ефективності впровадження проекту ставка дисконту може визначатися за багатьма критеріями. Вплив інфляційних процесів, ризикованість ведення господарської діяльності, майбутні очікувані прибутки – це лише декілька чинників з багатьох, що враховуються при визначенні майбутньої норми доходності. При визначенні ставки дисконту нами визначено, що існує три можливі сценарії розвитку та зміни вартості грошей у часі.

До *першого варіанта* віднесемо оптимістичний сценарій, коли інфляційні процеси та ризикованість ведення бізнесу будуть знижуватись у середньостроковому періоді. Це означає, що протягом найближчих 5 років ставка дисконту становитиме 15%. Відповідно, значення суми майбутньої вартості грошей, приведеної до теперішнього стану, буде більш наближеним до вартості реалізації стратегії без урахування процесу дисконтування.

Для формування моделі стратегії управління матеріальними ресурсами птахофабрик введемо поняття базисних показників. Базисні показники – це система ключових чинників, які використовуються в процесі оцінювання ефективності реалізації запропонованої стратегії. Базисні показники є фіксованими за своїм рівнем на певну дату. Для нашого дослідження, враховуючи кон'юнктуру та динаміку ринку, проведену експертну оцінку, за базисну дату встановлено 01.01.2014 р. Усі ціни сировини, вартість робіт і послуг, тарифи, податки та збори зафіксовано на цю дату. Подальша зміна показників виражатиметься у пропорційній або незалежній зміні базисів. Основні показники та їх значення протягом встановленого терміну дії проекту згрупуємо в *табл. 4*.

Пропонується розглянути таку сукупність моделей розрахунків використання інвестиційних ресурсів. Для дослідження оберемо три можливі варіанти сценарного розвитку: песимістичний, реалістичний та оптимістичний. Основною відмінністю запропонованих сценаріїв є вартість сировини на виготовлення комбікорму.

Такий критерій відмінності обрано через те, що аналіз структури собівартості виготовлення цього продукту показує, що витрати на сировину становлять 97,54% (див. табл. 1). За умови песимістичного сценарію прогнозується зростання вартості сировини у 1,5 разу від базового значення. Для реалістичного сценарію – зростання у 1,25 разу, а за умови оптимістичного сценарію – у 1,1 разу. При цьому враховано можливу зміну ставки дисконту – показника, що врівноважує вартості грошей у часі, як у напрямі збільшення, так і в бік зменшення. Проведений аналіз за допомогою методу експертних оцінок дозволяє стверджувати, що ставка дисконту в середньостроковому періоді може коливатись у межах значення 15 – 30%. При оцінюванні різних варіантів інвестиційних проектів як ставки дисконту прийняті країні її значення, а також медіанний рівень.

Таблиця 4

Згруповані дані для розрахунку ефективності реалізації проекту, грн

Показник	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Необхідна сума інвестицій	5000000				
Амортизація	10000	10000	10000	10000	10000
Витрати на сировину	8030000	8833000	9716300	10687930	11756723
Оплата праці	108000	118800	130680	143748	158122,8
ВСЗ	37800	41580	45738	50311,8	55342,98
Електроенергія	12045	13249,5	14574,45	16031,895	17635,0845
Зберігання	36500	40150	44165	48581,5	53439,65
Усього витрат	13234345	9056780	9961457	10956603	12051263,5
Вартість 1 т власного комбікорму	3625,848	2481,309	2729,166	3001,8091	3301,71603
Вартість 1 т придбаного комбікорму	3000	3300	3630	3993	4392,3

Джерело: власні розрахунки.

Дослідимо, який рівень чистого дисконтованого прибутку отримає підприємство за умови реалізації трьох вищевказаних сценаріїв при ставці дисконтування $i = 20\%$ (табл. 5).

Як видно з розрахунків, за умови песимістичного сценарію реалізація запропонованого механізму використання інвестиційних ресурсів є недоцільною. За умови реалістичного та оптимістичного сценаріїв проект є економічно вигідним, починаючи з 4 року (реалістичний сценарій) та з 2 року (оптимістичний сценарій). Розрахунок прибутковості впровадження стратегічного механізму інвестування на птахівничому підприємстві за умови медіанного значення ставки дисконтування у 20% показує, що максимальна рентабельність залучених інвестиційних коштів (1,12, або 112%) досягнута на 5 році реалізації проекту за умови оптимістичного сценарію (табл. 6). За умови реалізації оптимістичного сценарію значення рентабельності досягне максимуму 0,32, або 32%.

За умови зниження ставки дисконту до 15% спостерігаємо такі зміни при розрахунку чистого дисконтованого доходу птахофабрики: за песимістичним сценарієм впровадження проекту є недоцільним, оскільки вигоди від проекту є меншими за вкладені кошти; за реалістичним сценарієм прибуток підприємства наприкінці операційної фази становитиме 2,12 млн грн (наростаючим підсумком), а за оптимістичним сценарієм будівництво власного виробництва з отримання комбікормів дозволить компанії досягти додаткового ефекту у 6,48 млн грн (табл. 7).

Розрахунок прибутковості цієї сукупності сценаріїв показує, що за таких умов дисконтування максимальна прибутковість при оптимістичному сценарії досягає значення 0,95, або 95%. При впровадженні реалістичного сценарію прибутковість проекту не перевищить 33%. Прибутковість підприємства за можливих сценаріїв розвитку при $i = 15\%$ наведено в табл. 8.

Таблиця 5

Чистий дисконтований прибуток птахівничого підприємства при $i = 20\%$, грн

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-4336954	-4492357	-4634230	-4763798,6	-4882167,8
Реалістичний	-2816121	-1577426	-441377	600483,33	1555923,94
Оптимістичний	-1903621	171532,3	2074335	3819052,5	5418779

Джерело: власні розрахунки.

Таблиця 6

Прибутковість підприємства за можливих сценаріїв розвитку при $i = 20\%$

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-	-	-	-	-
Реалістичний	-	-	-	0,11	0,32
Оптимістичний	-	0,03	0,36	0,72	1,12

Джерело: власні розрахунки.

Таблиця 7

Чистий дисконтований прибуток птахівничого підприємства при $i = 15\%$, грн

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-4525517	-4694727	-4855922	-5009536,6	-5155975,3
Реалістичний	-2938561	-1589812	-299047	936170,05	2118178,90
Оптимістичний	-1986387	273137,1	2435078	4503594,1	6482671,42

Джерело: власні розрахунки.

Таблиця 8

Прибутковість підприємства за можливих сценаріїв розвитку при $i = 15\%$

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-	-	-	-	-
Реалістичний	-	-	-	0,13	0,33
Оптимістичний	-	0,04	0,33	0,63	0,95

Джерело: власні розрахунки.

При зростанні ставки дисконту до 30%, що є найбільш песимістичним варіантом серед запропонованих сукупностей комбінацій, чиста дисконтована вартість за умови гіршого сценарію становитиме -4,42 млн грн, що вказує на збитковість проекту. За умови реалістичного сценарію наростаючий підсумок дисконтованого прибутку від економії використання сторонніх комбікормів становитиме 0,74 млн грн; при можливості впровадження оптимістичного сценарію в життя підприємство отримає додатковий економічний прибуток у розмірі 3,84 млн грн (табл. 9).

Прибутковість підприємства за умови зростання ставки дисконту до 30% становитиме максимальні значення 0,23% і 1,19% за умови відповідно реалістичного та оптимістичного сценаріїв. За умови песимістичного сценарію рентабельність пропозицій є від'ємною (табл. 10).

З дослідження зазначених варіантів при 30% значенні і можна зробити висновки про те, що створення власного

виробництва з виготовлення комбікорму є недоцільним, якщо проект розраховано менш, ніж на 4 роки за реалістичним сценарієм та 3 роки – за оптимістичним сценарієм.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумки за розрахунками представленого проекту розвитку матеріальних ресурсів на птахівничому підприємстві, можна визначити перспективні шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства. Так, якщо компанія планує реалізувати проект заміщення покупних комбікормів власними у короткостроковому періоді, то найбільш вдалим варіантом є впровадження оптимістичного сценарію за умови ставки дисконтування 20%. Це дозволить отримати прибутковість на рівні 36% уже на третій рік реалізації проекту. Максимальна прибутковість на рівні 119% може бути досягнута за умови зростання ставки дисконтування до 30% та при реалізації оптиміс-

Таблиця 9

Чистий дисконтований прибуток птахівничого підприємства при $i = 30\%$, грн

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-4003342	-4135756	-4247344	-4341413,5	-4420741,9
Реалістичний	-2599496	-1544040	-650507	105909,74	746223,986
Оптимістичний	-1757188	10989,35	1507595	2774303,7	3846403,49

Джерело: власні розрахунки.

Таблиця 10

Прибутковість підприємства за можливих сценаріїв розвитку при $i = 30\%$

Сценарій	Рік реалізації проекту				
	1	2	3	4	5
Песимістичний	-	-	-	-	-
Реалістичний	-	-	-	0,03	0,23
Оптимістичний	-	0,00	0,33	0,72	1,19

Джерело: власні розрахунки.

тичного сценарію. Парадокс збільшення рентабельності при збільшенні ставки дисконтування пояснюється тим, що вартість сировини зростає більш повільними темпами, ніж вартість готової продукції, і тому, в умовах прискореної втрати грошима своєї цінності в часі доцільно придбавати сировину та перетворювати її у готовий продукт, ніж закуповувати цю ж продукцію у сторонніх виробників. Але коли підприємство прагне впровадити в життя запропонований проект, при цьому розглядаючи реалістичний сценарій його реалізації, для розрахунків необхідно обирати проміжний варіант при 15% ставці дисконту. За таких умов прибутковість проекту економії зовнішніх та інтенсифікації використання внутрішніх матеріальних ресурсів становитиме 13% на четвертому році реалізації проекту та 33% – на п'ятому році, тобто за весь його операційний цикл. Використання запропонованих варіантів сценаріїв є доцільним для кожної конкретної ситуації, яка найбільш підходить до реалізації головної стратегічної мети підприємства з розвитку комплексу використання ресурсів і підвищення його ефективності. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / За редакцією М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Мель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія / В. Г. Андрійчук. – 2-е вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Березін О. В. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку / О. В. Березін, О. Д. Плотник. – Полтава : Інтер Графіка 2012. – С. 145.
4. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг). Вип. 5 / [Ю. П. Воскобойник, О. Г. Шпикуляк, І. В. Камінський та ін.] ; за ред. Ю. П. Воскобойника. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 438 с.
5. Гончаров В. М. Формування організаційно-економічного механізму державної стратегії розвитку інвестиційного потенціалу регіону : монографія / В. М. Гончаров та ін. – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. – 155 с.
6. Дем'яненко С. І. Кількісний аналіз та моделювання аграрних ринків : навч. посіб. / С. І. Дем'яненко, О. В. Нів'євський. – К. : КНЕУ, 2008. – 424 с.
7. Кібук Т. М. Методика оцінювання стратегічного потенціалу підприємства // Формування ринкових відносин в Україні / Т. М. Кібук. – 2008. – № 12 (91). – С. 31 – 37.
8. Основні напрями інвестування та інноваційного розвитку аграрних підприємств України : монографія / За заг. ред. В. Г. Ткаченко. – Луганськ : Янтар, 2013. – 208 с.
9. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Мель-Веселяка. – К. : ННЦ, «ІАЕ», 2012. – 182 с.
10. Стратегія підприємства: адаптація організацій до впливу світових суспільно-економічних процесів : монографія / [А. П. Наливайко, Т. І. Решетняк, Н. Євдокимова, та ін.] / За ред. д-р екон. наук, проф. А. П. Наливайка. – К. : КНЕУ, 2013. – 454 с.
11. Ткаченко В. Г. Инвестиционные и инновационные процессы в АПК Украины в условиях аграрной реформы : монография / В. Г. Ткаченко, В. И. Богачев. – Луганск : Книжковий світ, 2010. – 272 с.
12. Технології та нормативи витрат на вирощування кормових зернофуражних культур / [О. М. Шпичак, Д. І. Мазоренко, Г. Є. Мазнев та ін.] / За ред. П. Т. Саблука та ін. – К. : ННЦ ІАЕ. – 2009. – 756 с.
13. Хлібна гавань. Роздрібні ціни на комбікорм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bread-harbour.com.ua/ua/kombikormi/kombikormi-khlibna-gavan/optovi-tsini-na-kombikorm>] заголовок з екрану.

REFERENCES

- Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektivy rozvytku) [Agricultural sector of Ukraine (condition and prospects)]. Kyiv: NNTs IAE, 2011.
- Andriichuk, V. H. *Efektivnist diialnosti ahrarnykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, analiz* [Effectiveness of agricultural enterprise: theory, methodology, analysis]. Kyiv: KNEU, 2006.
- Berezin, O. V., and Plotnyk, O. D. *Ekonomichnyi potentsial ahrarnykh pidpriemstv: mekhanizmy formuvannia ta rozvytku* [Economic potential of farms: mechanisms of formation and development]. Poltava: Inter Hrafika, 2012.
- Dem'ianenko, S. I., and Niv'evskiy, O. V. *Kilkisnyi analiz ta modeliuvannia ahrarnykh rynkiv* [Quantitative analysis and modeling of agricultural markets]. Kyiv: KNEU, 2008.
- Honcharov, V. M. *Formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu derzhavnoi stratehii rozvytku investytsiinoho potentsialu rehionu* [Formation of organizational-economic mechanism of the state strategy of the investment potential of the region]. Luhansk: Noulidzh, 2012.
- Kibuk, T. M. "Metodyka otsiniuvannia stratehichnoho potentsialu pidpriemstva" [Methods of evaluating potential strategic venture]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 12 (91) (2008): 31-37.
- "Khlibna havan. Rozdribni tsyny na kombikorm" [Bread harbor. Retail prices for feed]. <http://bread-harbour.com.ua/ua/kombikormi/kombikormi-khlibna-gavan/optovi-tsini-na-kombikorm>
- Nalyvaiko, A. P., Reshetniak, T. I., and Ievdokymova, N. *Stratehiia pidpriemstva: adaptatsiia orhanizatsii do vplyvu svitovykh suspilno-ekonomichnykh protsesiv* [Business Strategy: Adapting organizations to influence global socio-economic processes]. Kyiv: KNEU, 2013.
- Osnovni napriamy investuvannia ta innovatsiinoho rozvytku ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy [Main areas of investment and innovative development of agricultural enterprises in Ukraine]. Luhansk: Yantar, 2013.
- Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine till 2020]. Kyiv: NNTs; IAE, 2012.
- Shpychak, O. M., Mazorenko, D. I., and Mazniev, H. Ie. *Tekhnolohii ta normatyvy vytrat na vyroshchuvannia kormovykh zernofurazhnykh kultur* [Technologies and standards costs of cultivation of fodder crops zernofurazhnyh]. Kyiv: NNTs IAE, 2009.
- Tkachenko, V. H., and Bohachev, V. I. *Investitsionnye i innovatsionnye protsessy v APK Ukrainy v usloviakh agrarnoi reformy* [Investment and innovation processes in Ukrainian agribusiness under agrarian reform]. Luhansk: Knyzhkovyi svit, 2010.
- Voskobiinyk, Yu. P., Shpykuliak, O. H., and Kaminskiy, I. V. *Vytraty ta efektyvnist vyrobnytstva produksii v silskohospodarskykh pidpriemstvakh (monitorynh)* [Cost and efficiency of production in agricultural enterprises (monitoring)]. Kyiv: NNTs IAE, 2012.